

בס"ד. שיחת יום ה' פ' ויצא, ז' כסלו, ה'תשי"ב*.

— לעסקני ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש, בחדרו הק"א** —

[לאחרי שחדב"נ הרה"ג הרה"ח וכו' ר' שמרי' גורארי' הציג את הנדיבים לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א, באמרו, שהם מתעניינים מאד לטובת ישיבות תומכי תמימים, ונוסף על תמיכתם הכספית בעצמם, פועלים גם על אחרים בענין זה וכו', וסיים, שכעת באו הנדיבים כדי להודיע אודות מצב הישיבות, ולבקש את ברכתו הק' — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

פתיחה

א. משמח אותי מאד — מה שנתכנסו יחדיו כדי להודיע ולשוחח אודות מצב הישיבות.

בידעי מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, כמו כן בשמעי מגיסי שי' אודות גודל התעניינותכם בהישיבות, בודאי שלמותר עלי להתעכב ולהדגיש את הנחיצות והצורך החיוני הקיים בישיבות תומכי-תמימים, והתהודה הגדולה שעליהן למצוא בקרב כל חובבי תורה. דבר ודאי הוא, אשר התעניינותכם בישיבות בכלל, ובישיבות תומכי-תמימים בפרט, בתקפה קיימת גם עתה כפי שהיתה בעבר, ולא עוד, אלא שנתחזקה ביתר שאת.

כמו כל דבר חי, אשר הסימן על היותו חי מתבטא בגידול וצמיחת הדבר, כך, בודאי, צריכה השתתפותכם בהישיבות ליגדל ולשגשג בתוספת מרובה מכמו שהיתה מקודם.

ב. בשנים האחרונות, הנה כתוצאה מהמלחמות והמהומות

אדמו"ר שליט"א את ברכתו ואומר שיחה מעניינת דיומא (וראה גם מכתב כ"ג טבת שנה זו (אג"ק ח"ה ע' קסא): "מוסג"פ . . רשימת השיחה לפני הבעה"ב עסקני הישיבה תו"ת בביקורם אצלי").

(1) יו"ר ועד הפועל מרכז הישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש (ראה אודותו — סה"ש תרפ"א ע' 28 הערה 2. וש"נ).

(* נדפסה בלקו"ש ח"א ע' 63 ואילך. הוספות ללקו"ש חכ"ד ע' 505 ואילך.

(** בקשר עם ה"דינער" השנתי של ישיבות "תומכי תמימים" ליובאוויטש (ראה גם מכתב ער"ח כסלו; טו"ב טבת שנה זו (אג"ק ח"ה ע' מב ואילך; ע' קלט ואילך) — מתקבלים ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א עסקני הישיבות, ובהודמנות זו — נותן להם כ"ק

שהתרחשו, ראינו, אשר הענינים שהיו נחשבים לנצחיים — נעלמו מן העולם. אידיאלים — נחרבו. מדינות, אשר שאיפתן היתה אל המדע והחקירה, הרי לא זו בלבד שלא הביאו יושר בעולם, אלא אדרבא, הן הביאו רציחה וכדומה.

כל זאת עורר בקרב הנוער זעזוע רוחני, ובמילא נתעוררה אצלם שאיפה אל חיפוש האמת. דבר זה נכון הוא לגבי הנוער בכלל, ולגבי הנוער היהודי בפרט, שכן, בני"ה הם "מאמינים בני מאמינים".²

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר כמה פעמים,³ שהנוער האמריקני יקר הוא במאד; בני הנוער שבמדינה זו תמימים הם, ולפיכך השאיפה אל האמת קיימת אצלם במדה יתירה.

ג. השגת מטרה האמורה — יכולים בני הנוער היהודי רק באמצעות הישיבות. בתוך הישיבות מממשים הם את שאיפתם, הם מגיעים אל האמת.

דבר זה נכון הוא לגבי ישיבות בכלל. בישיבות תומכי-תמימים ה"ז בהדגשה יתירה, שכן, החינוך הניתן לתלמידי ישיבות תומכי-תמימים אינו מיועד עבור התלמידים בלבד, אלא אופן החינוך נקבע כך, שכאשר התלמידים גדלים, נעשים הם, ברובם הגדול — בצורה זו או אחרת — מנהיגים אצל בני ישראל, והידיעות שרכשו מנוצלות על ידם להשפיע על הסביבה שלהם.

תלמידי ישיבות תומכי-תמימים — עוד בהיותם בתוך מסגרת הישיבה, מתחנכים שלא ללמוד ולעבוד על עצמם בלבד, כי אם גם על הסביבה, ולהתעסק בהפצת התורה והחזקת היהדות מתוך מסירת נפש, בהתאם לדרישת תורת החסידות.

עוד בהיותם בתוך הישיבה — נקבע זמן מסויים בשבוע, שאז מתרגלים התלמידים לעבודת הפעולה וההשפעה על הסביבה, ומקיימים זאת מתוך מסירת נפש לפי ערך. תלמיד ישיבת ליובאוויטש אינו מתחשב בכך שבשביל מילוי עבודה האמורה עליו לגרוע מזמן לימודו, ומוסר את עצמו לעבוד עם הסביבה.

כלומר: בישיבות תומכי-תמימים מחנכים את התלמידים מלכתחילה — "להניח" את מציאותם הם ("אזועקלייגן דעם זיך") ולעבוד בשביל

(2) שבת צז, א. וראה קיצורים והערות (3) ראה אג"ק שלו ח"ב ע' רלד ואילך. לתניא ע' קא. לקו"ת לג"פ בראשית כט, ג. סה"ש קיץ הי"ש ע' 4. סה"ש תש"ג ע' 8. (אוה"ת בראשית (כרך ג) תקנב, ב).

אחרים ("טָאָן פּאַר אַנדערע"), כדי שגם אלה הנמצאים בתוך סביבתם יתקרבו יותר אל הקב"ה.

וכאן נפגשות שתי נקודות האמורות: שאיפת הנוער היהודי, בכלל, ובאמריקה בפרט, אל האמת; וחינוך הנוער בישיבות תומכי-תמימים — דבר שמעניק להם את היכולת לשמש בתור מנהיגי ישראל, ולהוליך את בני ישראל אל האמת — תורת אמת של "הוי" אלקים אמת".⁴

ובהתאם לכך — יש להשתדל ביותר, שהחינוך הזה של התלמידים הנמצאים עתה בישיבות תומכי-תמימים יוכל להמשך הלאה, וגם, שתנתן האפשרויות להישיבה לפתוח את שערי' בהרחבה בשביל בחורים ואברכים נוספים, כדי שגם הם ייהנו ויתחנכו ברוח זה.

העזר הכספי הניתן עכשיו לישיבות תומכי-תמימים מסייע להישיבות להוציא לא רק עוד עשרה, עוד עשרים, עוד מאה תלמידים ובני תורה יראים ושלמים, אלא מסייע להוציא עוד עשרה, עוד עשרים, עוד מאה מנהיגים, אשר "יקחו" ("צוואמען-נעמען") את סביבתם ויקרבוה אל התורה והמצוות.

ד. מסופר⁵, ש'הבעש"ט עשה עליית נשמה, וראה איך מיכאל אפוטרופא רבא דישראל המליץ עבור ישראל⁶, שכל חוב שלהם הוא הכל זכות, כי, כל שעושין פסלנות ושאר דברי חוב הכל כדי שיוכל לעשות שידוך עם ת"ח או לעשות צדקה וכיוצא בזה, הכל מוכרחים כו".

כלומר: גם אלה מבנ"י העסוקים בעניני העולם ועושים איזה דברים (ח"ו) שאינם בהתאם לשולחן ערוך — אין זה אלא בדרך טפל, שכן, המטרה והתכלית של פעולות אלו אינה אלא כדי שיוכלו לגדל את ילדיהם בדרכי התורה והמצוה, ליתן צדקה, לסייע בהחזקת מוסדות כשרים, וכיו"ב. אע"פ שבאופן עראי עושים הם דברים בלתי ישרים — אין זה אלא כדי שלאח"ז תהי' להם האפשרויות לעשות דברים טובים ביותר.

וע"י זה (נתנית הצדקה, עזר וסיוע למוסדות חינוך כשרים וכו') — מתקנים ומזככים הם את פעולותיהם הקודמות⁷, בהראותם את הכוונות הטובות הפנימיות שהיו להם בעת עשייתם פעולות אלו.

7) ראה תניא פ"ז: "אך מי שהוא .. למלאות תאות .. ונכלל לפי שעה ברע גמור .. עד אשר ישוב האדם ויחזור לעבודת ה' כו". ועייג"כ בביאור תניא להרש"ג אסתרמאן.

4) ירמ"י יו"ד, יו"ד.
5) כש"ט ח"א (יב, ג), ובהוצאת קה"ת סקס"ה.
6) ראה פס"ר פמ"ה, יו"ד. שמו"ר פי"ח, ה.

ה. כאשר מציעים לסוחר להשקיע את הונו ("קאָפיטאַל") בשטח מסויים — ברצונו לדעת: (א) מדת בטחון ההשקעה, (ב) אם השקעתו תנוצל במדה מושלמת.

ובנוגע לעניינינו:

השקעת "קאָפיטאַל" — כסף ומאמץ — בהשיבה, מהוה (א) השקעה בדבר בטוח, כפי שהוכיחו זאת ישיבות ליובאוויטש במשך עשירות השנים מאז הווסדן; (ב) ההשקעה מנוצלת במדה הכי מושלמת, כיון שהשיבה מגדלת תלמידים שיצמיחו — בלשון המשנה⁸ — פירי ופירי פירות עד עולם, כי, הקב"ה הוא בלתי מוגבל, ובמילא גם כל ענייני תומ"צ שציוה הקב"ה, אינם עשי' חד פעמית, ותו לא, אלא הדבר מביא פירות ופירי פירות עד עולם, בלי גבול.

זאת ועוד:

הישיבות שכ"ק מו"ח אדמו"ר ייסד וניהל לפני רבות בשנים — קיימות גם עתה, ויתנהלו גם להבא. אי לכך, כאשר מנדבים דולר לשיבות אלו, אין זה רק ענין לשעה, אלא דבר שמצמיח פירות לשנה, עשר שנים, מאה שנה, עד עולם!

ויהי רצון, שהקב"ה ימלא משאלות לבבכם לטובה, שהכוונה האמורה (לעיל ס"ד) בעשיית מסחר — ליתן מהכסף לצדקה, לחנך את הילדים וכיו"ב — תתמלא בכל הפרטים, כל אחד בבני ביתו, ליתן צדקה ביד רחבה, לחזק מוסדות חינוך בכלל וישיבות בפרט, וישיבות ליובאוויטש ביחוד, וההשקעה תנוצל במדה הכי מושלמת, להצמיח פירות ופירי פירות עד עולם (כנ"ל).

ו. ונתנת-כח מיוחדת בכל האמור בעמדנו בחודש כסלו:

חודש זה כולל בתוכו את יום י"ט כסלו, יום הגאולה של רבינו הזקן — בעל התניא ושולחן ערוך — ממאסרו. בעת ההיא אמר רבינו הזקן⁹, שבגלל המסירת נפש שהיתה לו על תורה ומצוות, מובטח הוא, שכל מי שיפעול בהענינים שלו (של רבינו הזקן) — בוודאי יצליח.

וכיון ששייכות ליובאוויטש מהוות חלק יסודי מהאמור לעיל, בהיותן מיוסדות ומנוהלות ברוחו, שיטתו ושאיפתו של רבינו הזקן, ישנה הבטחתו של רבינו הזקן אשר הדולר שנותנים בשביל ישיבות

(8) כתובות רפ"ט. ואילך (אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ס"ע רסד ואילך).
(9) ראה קיצורים והערות לתניא ס"ע קכב

תומכיי-תמימים — בודאי יצליח: התלמידים ברוחניות, והבעה"ב גם בגשמיות.

ז. [כשגמר¹⁰ כ"ק אדמו"ר שליט"א את דבריו — ביקש מר שלייפער¹¹ (בשם כל הקהל) את כ"ק אדמו"ר שליט"א להשתתף ב"דינער" ישיבות תות"ל. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א (בשחוק קל):
 אם אתם מדברים כבר אודות הדינער — אדבר אנכי אודות "פלעדזשעס"!...]

[מר שלייפער ענה שהוא מסכים לכך, בתנאי, שגם כ"ק אדמו"ר שליט"א יבוא לדינער. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]
 אני מדבר אודות דבר התלוי לגמרי בכם; ואילו הבקשה ממני לבוא אל הדינער — הוא דבר שאיננו תלוי בי.

[מר שלייפער הבטיח ליתן סך 5,000 דולר עבור הישיבה, והוסיף, שבאם יבוא כ"ק אדמו"ר שליט"א אל הדינער — יתן סך 10,000 דולר, באמרו, שעדיין לא קיבל מענה על דבריו. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]
 אני, מבקש מכם דבר התלוי בכם, ואילו אתם, שרצונכם לתלות זאת בכך שאהי' מוכרח וקשור ("געבונדן") לבוא אל הדינער — אינכם יכולים לקשור אלא את החלק התלוי בי, ולא את החלק שאיננו תלוי בי!...]

(והוסיף: נקודת הענין כך היא ("די מעשה דערפון איז אַזוי")): יש גשמיות ויש רוחניות. הדבר שהנני תובע מכם — הוא דבר גשמי לחלוטין התלוי לגמרי בכם; ואילו הדבר שאתם מבקשים ממני (לבוא אל הדינער) — יש בו ענין גשמי ויש בו ענין רוחני. ובמילא, בנוגע לחלק הגשמי, יש ביכלתכם להבטיח את השתתפותי, אבל לא בנוגע לחלק הרוחני שאיננו תלוי בי.

ח. [אח"כ ערכו המגבית לטובת הישיבה, וכמה מהגבירים (שהתנדבו איזה סכומים) אמרו שוב, שבאם יבוא כ"ק אדמו"ר שליט"א אל הדינער — יתנו יותר. באמצע עריכת המגבית — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

אינני עורך מגביות ("איך בין ניט קיין אַפּיל מאַכער"), אבל:]
 איתא בגמרא¹²: "מדה טובה מרובה ממדת פורענות". זאת אומרת,

11) ראה אג"ק ח"ח ע' ה ואילך.

12) סוטה יא, א. וש"נ.

10) מכאן עד ס"ח קטע ד"ה איתא —

מרשימה בלתי מוגה.

אשר כל מה שמוצאים אנו בצד הרע — בודאי ישנו גם בצד הטוב ובמדה יתירה.

ובנוגע לעניננו:

הסדר ב"מס־הכנסה" ("אינקאָם־טעקס"), הוא, שבעלי הכנסה גבוהה יותר ("אין אַ העכערן בראַקעט") צריכים לשלם אחוז גדול יותר בשביל "מס־הכנסה"; זאת אומרת, ככל שתגדל ההכנסה כך יגדל החלק ממנה שצריכים למסור בשביל מסים.

ואם במדת פורעניות כן — ומהי פורעניות גדולה יותר בשביל גביר מתשלום "מס־הכנסה"?... — הרי במדה טובה על אחת כמה וכמה¹³.

כאשר נותנים חמשת אלפים לצדקה, ולאחרי זה מוסיפים עוד חמש, הרי הפירות הבאים כתוצאה מהוספה זו אינם כפליים בלבד, אלא, עי"ז ניתוסף כמה פעמים ככה; ולא רק בעוה"ב (בנוגע להשכר דלויתן ושור הבר כו'), אלא גם הפעולה שנפעלת ע"י הוספה זו בעוה"ז — אינה רק פעולה בכפליים, כי אם הוספה של ריבוי פעמים ככה, הן בנוגע להתלמידים, והן בנוגע להשכר בשביל הבעל־צדקה.

[וסיים¹⁴ כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחיוך):]

בתקופה זו — נתמלאו עשר שנים ל"פערל־האַרבער", אשר אז הי' החידוש ("דער אויפטוט") של "אַנקאַנדישיאַנאַל סורענדער" (כניעה ללא תנאים)¹⁵.

ובנדרו"ד: מדוע צריכים אתם להעמיד תנאים?... — תנו עשרת אלפים ללא תנאים ("גיט אַזוי צען טויזנט")!

סגירה

ט. נהוג אצל בני ישראל — שכאשר מתכנסים יחדיו למסיבה מקשרים זאת עם פרשת השבוע.

שבמדינת האַוּאָי, ארצה"ב. כעבור כמה שנים, התנתה ממשלת ארצה"ב את הפסקת המלחמה — שהתלקחה בין ארצה"ב ויפן כתוצאה ממאורע הנ"ל — בכניעה ללא תנאים של צבא יפן, ורק כאשר הסכימו לכך — נפסקה המלחמה (המו"2).

13) ראה תו"כ ופרש"י בחוקותי כו, ח.
14) ב' קטעים הבאים — מרשימה בלתי מוגה.
15) לפני עשר שנים (ביום י"ז כסלו תש"ב (דצמבר 7, 1941)) הפציץ צבא מדינת יפן חוף צבאי — "פערל־האַרבער" —

כ"ק מו"ח אדמו"ר מסר¹⁶ בשם אביו, פתגם מרבינו הזקן: "יש לחיות עם הזמן", שפירושו, עם פרשת השבוע, ללמוד ממנה ולהוציא ממנה הוראות בהחיים במשך השבוע.

זהו גם אחד מעניני הבלי-גבול של תורתנו, תורת חיים, אשר כבר אלפי שנה מוצאים בה הוראות בחיי היום-יום, וקיימות בה הוראות גם על להבא — עד אין קץ.

י. בפרשת השבוע (פרשת ויצא) מסופר דבר נפלא אודות הנהגתו של יהודי (יעקב אבינו):

יהודי אחד ויחיד הלך אל ארץ זרה (חרן). בהגיעו לשם — לא הי' ברשותו דבר. בתחילה חשב אמנם שיהי' לו רכוש, אבל בסופו של דבר נוכח לראות כי אין לו כלום¹⁷, כפי שאמר¹⁸ "כי במקלי עברתי את הירדן", "לא הי' עמי לא כסף ולא זהב ולא מקנה אלא מקלי לבדו"¹⁹. ומבלי הבט על כל זה — הלך יהודי זה בלב קל ("מיט אַ לייכטער האַרץ") ומתוך בטחון ואומץ ("מיט מוט")²⁰, כיון שהי' לו בטחון בהקב"ה.

בבואו לחרן נודע לו, כי אין לו על מי לסמוך במקום ההוא, גם לא על קרובים. אפילו דודו, לבן, רימה אותו! ... אבל בכל זאת, לא איבד, ח"ו, את בטחונו בהקב"ה.

ובגלל זה — הנה למרות שהדבר לקח שנים רבות ועמל רב, "ביום אכלני חרב וקרח בלילה"²¹ ("בייטאָג האָט געברענט די היץ און ביינאַכט דער פּראָסט"), מ"מ, ע"י עבודתו מתוך בטחון, הרי בסופו של דבר, נטל אתו רכוש גדול ועושר רב, ועוד ועיקר — שהיתה "מטתו שלימה"²², כל צאצאיו היו במעמד ומצב הראוי — תמימים ושלימים.

לאברהם הי' בן טוב — יצחק, אבל הי' לו גם בן נוסף — ישמעאל. ליצחק הי' בן טוב — יעקב, אבל הי' לו גם בן נוסף — עשו. וזאת, אף ששניהם — אברהם ויצחק — גידלו את ילדיהם בארץ ישראל, ולא בגלות, ומ"מ לא הי' מן הנמנע שיהיו אצלם ילדים כמו ישמעאל

20 ראה ב"ר ריש פרשתנו (פס"ח, א): "אז תלך לבטח דרכך (משלי ג, כג) זה יעקב, דכתיב ויצא יעקב".

21 פרשתנו לא, מ.

22 ויק"ר פל"ג, ה. ועוד.

16 סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק ב"היום יום" ב' חשון).

17 ראה ב"ר פרשתנו פס"ח, ב. פרש"י פרשתנו כט, יא.

18 וישלח לב, יא.

19 פרש"י עה"פ.

ועשו; לעומת זאת, יעקב, אשר הוא ובניו היו בגלות, ולא הי' לו על מי לסמוך — כפי שטען ואמר "מאין יבוא עזריי"²³?! (כדאיתא במדרש²⁴: "כל כ' שנה שעמד בביתו של לבן .. מה הי' אומר .. ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים, מאי טעמי', שיר המעלות לדוד .. יאמר נא ישראל²⁵, ישראל סבא", "דער אַלטער ישראל") — דוקא אצלו היתה "מטתו שלימה"!

והגע עצמך:

יעקב אבינו עבד קשות ("ער האָט שווער געאַרבעט") אצל לבן, ובו בזמן הי' צריך לדאוג שילדיו, הבנים והבנות — שנים עשר ילדים הנמצאים בין עם זר שלם — לא יקלטו את ההנהגות (אורח החיים) של ארץ חרן, ואדרבא, יספגו בתוכם את התורה שהוא — ה"אבא הזקן" בן מאה שנה ויותר מזה... — קיבל מאבותיו ואבות אבותיו (שם ועבר²⁶), והביאה אל הארץ החדשה (ארץ חרן) מעברו השני של הירדן!...

ומבלי הבט על כל מניעות ועיכובים אלו — מילא יעקב את כל האמור בתכלית השלימות ("יעקב האָט עס אַלץ דורכגעזעצט"), ולא עוד, אלא שדוקא על ידי כך הגיע אל מעמד ומצב ש"ויפרוץ²⁷ האיש מאד מאד"²⁸, שנעשה עשיר גדול כפשוטו בגשמיות, ויתירה מזה, שעשירות זו היתה מוצלחת ומאושרת באמת כיון שבאה לו ביחד עם "עשירות" גדולה יותר — ש"מטתו שלימה", שהוציא מן הגלות את כל בניו ובנותיו שלימים!

יא. הנמשל וההשתקפות של כל האמור ביחס אלינו בזמננו זה — ברורים הם למדי, ובמיוחד ביחס למצבו הכללי של עם ישראל ומצב החינוך של ילדי ישראל:

רואים במוחש שכל ההבטחות כו' — הם אין ואפס. "עזרי מעם הי'²³" "אנו אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים"²⁹, אשר הקשר והשייכות שלנו אליו היא רק על ידי תורה ומצוות.

כאשר נחנך את ילדי ישראל בדרך התורה של "ישראל סבא": "עם לבדד ישכון"³⁰ — ב"חדר" ו"ישיבה" עצמאיים ("א' חדר פאַר זיך, א'

23 תהלים קכא, א. ב"ר שבעה ערה 17.
 24 ב"ר שם, יא.
 25 תהלים קכד, א.
 26 ב"ר פס"ג, יו"ד. פס"ח, ה. פרש"י
 27 פרשתנו ל, מג.
 28 ראה לקו"ת ר"פ שלח (לז, א). תו"ח
 29 ד"ה וישלח יעקב ס"ד (מא, ב [קפב, ב]).
 30 סוטה מט, א.
 30 בלק כג, ט.

ישיבה פֶּאָר זיך") — ברוח תורת ה', אשר קיבלנו מאבותינו ואבות אבותינו, תורה ביראת שמים, ללא פשרות, אזי תהי' "מטתו שלמה", ו"בנעריו ובזקניו נלך בבנינו ובבנותינו"³¹,

וכאשר יבוא משיח — נוכל להכריז מתוך גאווה מוצדקת ("בֶּאֱרַעֲכֵיטִיקֻטֶן שְׂטָאָלֶץ"): הנה החיילים שלנו, הנה הצבא שלנו, "תוצרת אמריקה" ("מייד אין אַמעריקא") — ילידי וחניכי אמריקה, אבל — יהודים שלימים, "גאַנצע אידן", המוכנים לגאולה!³²

ויהי רצון, אשר כולנו נלך לקראת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

בחורים אמריקאיים עטורי זקן, ומתנהגים בדרך הישר וכו' (מרשימה בלתי מוגה).

(31) בא יו"ד, ט.
(32) וכ"ק מו"ח אדמו"ר יצביע על תלמידיו, ויאמר: "ראו גידולים שגידלתי",